



Eesti Kohtunike Ühing

Hr Raivo Aeg
justiitsminister
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 06.11.2020 nr 8-1/6533

Meie 23.11.2020

Eesti Kohtunike Ühingu arvamus Täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta

Eesti Kohtunike Ühing (EKOÜ) leiab, et seoses suure hulga täitedokumentidest tulenevate eraõiguslike nõuete aegumisega 2021. a aprillis on vajalik ennetada aegumisest tingitud kohtute koormuse tõenäolist hüppelist kasvu ning leida selleks mõistlikud lahendused. Vaieldamatult tuleb selleks ette valmistada ka seadusemuudatused, mis puudtavad eelkõige täitemenetluse seadustikku (TMS), kohtutäituri seadust (KTS) ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) sätteid. Siiski kahtleb EKOÜ mitmete eelnõus pakutud lahenduste otstarbekuses. Järgnevalt selgitatakse EKOÜ seisukohti kavandatud seadusemuudatuste osas pikemalt.

1. TMS-i täiendamine §-dega 50¹ ja §-ga 223¹ ning TsMS-i 475 lg 1 täiendamine p-ga 15³

Eelnõuga soovitakse näha ette uue hagita asja liigina täitemenetluse lõpetamise avalduse lahendamine nõude täitmise aegumise tõttu. EKOÜ ei ole iseenesest vastu ideele lahendada sellised avaldused hagita menetluses, seda eelkõige otstarbekuse kaalutlusel. Samas leiab EKOÜ, et taoliste täitemenetluse lõpetamise avalduste menetlemiseks **tuleks ette näha kohustuslik kohtueelne menetlus**, mis tuleks võlgnikul läbida enne avaldusega kohtusse pöördumist täitemenetluse lõpetamiseks nõude täitmise aegumise tõttu. Alles siis, kui kohtutäitur täitemenetlust ei lõpeta, peaks tekkima võlgnikul õigus pöörduda kaebusega maakohtu poole. Nagu ka eelnõu seletuskirjas märgitud, ei vaata kohtutäitur võlgniku avaldust õiguslikult läbi, vaid tuvastab üksnes TMS § 48¹ lg-s 1 toodud täiteasja aegumisega lõpetamise kolme eelduse olemasolu (või nende puudumise).

EKOÜ arvates tuleks ette näha, et juhul kui kohtutäitur täitemenetlust täitmise aegumise tõttu ei lõpeta, peab ta tegema vastava otsuse. See oleks TMS § 7 lg 2 kohane otsus, mis oleks kohe vaidlustatav kohtus TMS §-s 218 sätestatud korras, mh tuleks kaebus esitada maakohtule kümne päeva jooksul täituri otsuse kättesaamisest arvates. Võlgnik ei peaks läbima kohustuslikku kaebemenetlust TMS § 217 sätestatud korras. See aitaks vähendada ka kohtutäiturite suurenevat töökoormust.

Taolise lahenduse puhul **puuduks vajadus eraldi hagita asja liigi loomiseks** ning saaks piirduda eelkõige kaebuse läbivaatamise tähtaegu, menetlusosaliste ringi jmt puudutavate erisätete lisamisega tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seadusesse.

Eelnõus pakutud lahendus, kus võlgnikul on võimalik valida, kas pöörduda avaldusega otse kohtusse või esitada avaldus kohtutäiturile, tekitab olulist õiguslikku määratlematust nii täitemenetluse teiste menetlusosaliste kui ka kohtutäituri jaoks menetluse läbiviimisel. Tuleb silmas pidada, et täitur ei saa tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) §-st 143 tulenevalt kohaldada jõustunud täitedokumentidest tulenevate eraõiguslike nõuete suhtes aegumist omal algatusel (st võlgniku taotluseta). Eelnõust ei nähtu ka tähtaega, mille jooksul tuleb võlgnikul kohtu poole pöörduda, kui täitur ei lõpeta võlgniku taotluse alusel täitemenetlust nõude täitmise aegumise tõttu. Selliselt on nii täituri kui sissenõudja jaoks ebaselge, kas ja millal võlgnik avaldusega kohtusse pöördub.

Võlgniku jaoks oleks kohtutäiturile avalduse esitamine kohtusse pöördumisest ka kiirem ja ökonoomsem vahend. Lisaks vähendaks selline kohtueelne kohustuslik menetlus eelduslikult oluliselt kohtute töökoormust, mis on eelnõu üheks eesmärgiks. Juhul kui võlgnik saaks valida, kas pöörduda avaldusega kohtutäituri poole või kohtusse, soovib võlgnik tõenäoliselt pigem kohe kohtulikku kaitset (mh võib eeldada, et sissenõudja vaidleb nõude täitmise aegumisele vastu). Lisaks väldib võlgnik otse kohtusse pöördumisega võimalike lisakulude kandmist (eelnõu järgi peab võlgnik tasuma täiturile 15 eurot avalduse läbivaatamise tasu ja hiljem kohtusse pöördudes 30 eurot riigilõivu). EKoÜ leiab eelmärgitud arvestades, et eelnõus hetkel valitud meetmed ei täidaks tõenäoliselt kohtute töökoormuse vähendamise eesmärki.

2. KTS-i täiendamine §-dega 41¹ ja § 41²

Eelnõuga soovitakse kehtestada täitemenetluses uue tasu liigina nõude täitmise aegumise avalduse läbivaatamise tasu – 15 eurot. EKoÜ kahtleb ka sellise uue tasuliigi loomise vajalikkuses. Igal juhul vajaks see eelnõu väljatöötamisel edaspidi täiendavat analüüsi.

Eelnõuga kehtestatav uus tasu menetluse lõpetamise avalduse läbivaatamise eest ja õigus nõuda menetluse lõpetamisel võlgnikult pool kohtutäituri põhitasust, peaks eelnõu seletuskirja (lk 8) järgi katma nii täitemenetluse alustamise kui ka menetluse lõpetamise kulud. Muudel alustel menetluse lõpetamisel, kui lõpetamise tasu ei ole eraldi ette nähtud, katab menetluse lõpetamise kulud just menetluse alustamise tasu.

EKoÜ leiab, et **avalduse läbivaatamisega kaasnevad kulud on võimalik kohtutäiturile hüvitada ka kehtiva täitemenetluse tasu puudutavate sätete alusel**. EKoÜ arvates oleks põhjendatud siduda aegumise avalduse läbivaatamine täitemenetluse alustamise tasu selle osa maksmisega, milles seda ei ole veel tasutud või võlgnikult sisse nõutud. Seega peaks võlgnikul säilima kohustus maksta avalduse läbivaatamisel täitemenetluse alustamise tasu.

Eelnõu kohaselt ei või kohtutäitur nõuda alustamise tasu menetluse lõpetamisel nõude täitmise aegumise tõttu. EKoÜ-le jääb selline lahendus arusaamatuks. Täitemenetluse alustamise tasu eesmärgiks on hüvitada täiturile nii täitemenetluse alustamisel kui ka lõpetamisel tekkivad vajalikud kulutused (KTS § 34). Kohtutäitur peaks suutma alustamise tasust katta nii täiteasja alustamise kui ka lõpetamise kulud. Eelnõu järgi on aegumise avalduse läbivaatamise tasu

eesmärk hüvitada kohtutäiturile selle avalduse läbivaatamisega kaasnevad kulud, mis on samuti oma olemuselt täitemenetluse lõpetamisega kaasnev kulu.

Juhul kui täitur ei saa täitemenetluse alustamise tasust avalduse läbivaatamisega kaasnevaid tegelikke kulusid kaetud (nt dokumentide edastamise kulud), on tal võimalik kulud võlgnikult sisse nõuda täitekuluna TMS § 37 lg 1 p 2 alusel.

Samuti jääb eelnõu põhjal ebaselgeks, kas kõnealust avalduse läbivaatamise tasu tuleb maksta ka juhul, kui võlgnik on alustamise tasu kohtutäiturile enne nõude täitmise aegumist tasunud. See võib põhjustada täiendavaid vaidlusi ning kohtute töökoormust suurendada. Lisaks tuleks eelnõus täpsustada, kas tasu tuleb tasuda 15 eurot iga täitemenetluse kohta või avalduse põhisel. Ilmselgelt on hulk võlgnikke, kellel suhtes on alustatud eraõiguslike nõuete täitmiseks rohkem kui üks täitemenetlus.

3. Riigilõivuseaduse § 59 täiendamine

Eelnõuga soovitakse täiendada riigilõivuseaduse (RLS) § 59 lg-ga 10¹, mille kohaselt tasutakse kohtule avalduse esitamisel täitemenetluse lõpetamiseks nõude täitmise aegumise tõttu riigilõivu 30 eurot.

Arvestades EKoÜ ülalesitatud ettepanekut, ei ole riigilõivuseaduse muutmiseks vajadust. Kui kohus vaatab võlgniku avalduse läbi hagita menetluses TMS § 218 kohase kaebuse alusel, kohalduks RLS § 59 lg 10. Selle sätte kohaselt tuleb võlgnikul kohtutäituri otsuse peale kaebuse esitamisel tasuda riigilõivu 15 eurot.

4. TsMS § 181 lg 4¹ lisamine

Eelnõus on tehtud ettepanek välistada avaldajale riigilõivu tasumiseks menetlusabi andmine avalduse esitamisel täitemenetluse lõpetamiseks nõude täitmise aegumise tõttu (TsMS § 181 lg 4¹).

EKoÜ meenutab esmalt eespool tehtud ettepanekut vaadata võlgniku avaldus kohtus läbi TMS § 218 lg-s 1 sätestatud kaebuse alusel, millelt tuleb riigilõivu tasuda 15 eurot. Kui nõustuda eelnõus pakutud lahendusega eraldi hagita asja liigi loomiseks, ei pruugi olla kavandatud TsMS § 181 lg-st 4¹ tulenev absoluutne välistus igal üksikjuhul põhiseaduspärane. Iseenesest on põhjendatud lähtekoht, et võlgnikul peab jääma teatud isiklik vastutus ja panus võlast vabanemise korral. Samas ei ole eelnõu seletuskirjas põhjendatud, miks tuleks võlgnikku, kes soovib kohtulikku kaitset nõude täitmise aegumise kohaldamiseks, kohelda erinevalt võrreldes võlgnikega, kes soovivad täitemenetluse lõpetamist mõnel muul alusel. Tuleb arvestada, et võlgnik pöördub kohtusse ennekõike juhul, kui sissenõudja vaidleb nõude täitmise aegumisele vastu. **EKoÜ hinnangul peaks jääma kohtule diskretsiooniõigus menetlusabi andmisel.**

5. Ettepanekud TsÜS-i muutmiseks

Eelnõu väljatöötamisele ei ole eelnenud väljatöötamiskavatsuse koostamist. Seletuskirjas põhjendatakse seda lahendamist vajava probleemi tõsiduse ja kiireloomulise reageerimise vajadusega. Kui TMS-i, TsMS-i ja KTS-i muutmise osas võib seletuskirjas märgituga teatud mõõndustega nõustuda, siis **TsÜS kiireloomulist muutmist EKoÜ hinnangul ei vaja.** Eelnõus pakutud muudatused võivad perspektiivis olla vajalikud, aga neid tuleks enne põhjalikumalt analüüsida.

Hetkel märgib EKoÜ, et TsÜS § 158 täiendamine lõikega 3 on ebapiisavalt põhjendatud. Seletuskirja kohaselt on "mõned isikud" asunud kehtivat TsÜS § 158 lg 2 tõlgendama selliselt, et täitemenetluse käigus võlgniku poolt

nõude osalist tasumist loetakse samuti nõude tunnustamiseks aegumise katkemise tähenduses. Selline tõlgendus ei tugine kehtivale õigusele, ega ole ka kohtupraktikas kinnitust leidnud.

Raskesti mõistetav on ka TsÜS § 159 muutmise vajadus. Seletuskirjas viidatud Riigikohtu lahenditega on antud piisavalt selged juhised sätte tõlgendamiseks. TsÜS § 159 lõike 1 muutmine nii, et jõustunud kohtulahendiga tunnustatud nõude või muust täitedokumendist tuleneva nõude täitmise aegumistähtaeg katkeb ja algab tervikuna uuesti täitedokumendi esmakordsest täitmiseks esitamisest, võib osutada liiga kitsendavaks regulatsiooniks, mis võib viia teatud olukordades ebaõiglase tulemuseni.

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)

Indrek Parrest
Eesti Kohtunike Ühingu esimees